

2003. november - **Beszélgetés Gidai Erzsébet dékán asszonnyal**

A 70-es évek elején, egy jövőkutatási konferencián hallottam először a Dékán Asszony energikus stílusú előadását. Két évtized múlva a Parlamentben lehattunk tanúi a matematikus pontosságával elővezetett felszólalásainak. De hallhattuk Őt a Hősök terén is, amint Trianonról beszélt tízezrek előtt.

Idén tavasszal újraválasztották a Közgazdaságtudományi Kar dékánjává. 2000 tavaszán még az erdészhallgatók azt mondogatták, hogy a közgazdosok nem nagyon veszik át a selmeci hagyományokat. Az idei valétáláskor elmondott elnöki beszéd (lásd a Vivat Academia első számát!) viszont becsületére vált volna a legelkötelezettebb erdőmérnök-jelöltnek is. Aki pedig ott volt a KTK évzáró és diplomaátadó ünnepélyén, az egyfajta rokonszenv nyilvánításként is felfoghatta az ottani hangulatot. De sok víz lefolyt addig az Ikván és a Rák-patakon együtt.

– A közgazdasági érdeklődése mellett mindig érzékeny volt a társadalmi jelenségek iránt is.

– Valóban, hiszen az ELTE bölcsészkaron elvégeztem a pszichológia szakot is. Emellett még gazdaságmatematikai tanulmányokat is folytattam. A szakmában az első voltam, aki a közgazdasági egyetem elvégzése után pszichológiát is végeztem. A társadalmi folyamatok

elemzésénél nagy hasznát vettem ezeknek az ismereteimnek. A 70-es évek elején elsőként írtam le a megfigyelt szocioökonómiai folyamatokat, amikor itthon még azt sem nagyon tudták, hogy ezt a határtudományt „eszik vagy isszák”. Akkoriban ez még egy kiforratlan

tudományterület volt nálunk. A nemzetközi szakirodalomban azonban már sokat olvastam a társadalom gazdasági összefüggéssziszteméről. „Ujjgyakorlatként” adtam le tanulmányokat a tudományos akadémiának, de a nagy lelkesedés ellenére az akkori értékrend nem fogadta be ezt az új elemzési szempontrendszert.

– Ehhez kapcsolódott a jövő kutatás?

– Nem. Iskolaalapítónak számítok a hazai jövő kutatásban, hiszen már a '60-as évek végén foglalkoztam a Közgazdaságtudományi Egyetemen és az Akadémián is ezekkel a kérdésekkel.

– A MTESZ-nek is volt ilyen szakosztálya...

– A Prognosztikai Szakosztálynak, majd a Magyar Tudományos Akadémia Jövő kutatási Bizottságának is több mint tíz évig voltam az elnöke. A közgazdasági és pszichológiai érdeklődést - ami mindig is jellemezte a munkámat - nagyon jól kamatoztathattam a jövő kutatás területén is.

– Utólag, évtizedekre visszatekintve, ma már nagyon kockázatosnak tűnik ez a tudomány. Hiszen utána lehet nézni, mit is mondtak húsz évvel ezelőtt...

– Természetesen, mint minden tudománynak, ennek is van kockázata: ha fölállítok egy jövőre vonatkozó hipotézist, nem biztos, hogy mindig tudom igazolni, azonban módszertanilag jól kell kidolgozni. Persze a tévedéseket nem lehet kizárni. Mindenfajta tudomány magában hordozza a tévedés lehetőségét. Ha előre vetítem, hogy milyen történések várhatók rövidebb vagy hosszabb távon, akkor természetesen sokkal több a kockázati tényező. De ha jó módszertani megalapozással és szakértelemmel teszem, akkor elég megbízhatóan feltárhatjuk a jövőbeni főbb töréspontokat. Nagyon sok modellvizsgálatban vettem részt korábban, például a '70-es és a '80-as évtizedben. Készítettünk magyar és nemzetközi elemzéseket, amelyek eredményeit később összevetettem a valós történésekkel. Az alaptendenciákat nagyon jól láttattuk, ha voltak is kisebb minősítésbeli eltérések. A '80-as évek közepén végeztünk egy dinamikus rendszermodell-vizsgálatot a magyar gazdaság tíz éven belül várható alakulásáról. Ebben kimutattuk, hogy számolnunk kell a magyar gazdaság lefelé irányuló tendenciájával. Akkoriban tartották az MSZMP XIII. kongresszusát, ahol éppen arról zengedeztek, hogy vége a hét szűk esztendőnek és jön a fellendülés időszaka. Mi viszont fehéren-feketén leírtuk, hogy egy súlyos, hanyatló időszakkal kell számolni, aminek komoly politikai konfliktus lehet a következménye. '89-'90-ben össze is omlott a politikai rendszer. Ezt jelezték a mutatóink.

– Ezek szerint jó előre látható volt, hogy az akkori helyzetből sok jó nem fog kisülni...

– Nyilvánvalóan. De ennek kimutatásához éppen ez az interdiszciplináris, szocioökonómiai, társadalmi összefüggésrendszer elemzése kellett. Ezt megelőzően, még a '80-as évek elején, az akkori Egészségügyi Minisztérium felkérésére egy teamet hoztam létre annak elemzésére, hogy a népesség egészségi állapota és az ellátás között milyen kapcsolat figyelhető meg, és ez várhatóan hogyan alakul 10-15 éven belül, milyen szükségletek lépnek fel a lakosság részéről ezen a téren. Előrejelzésünk egyértelműen kimutatta, hogy a népesség egészségi állapotának romlása - főbb betegségcsoportokra bontva, a fontosabb kockázati tényezőket kiemelve - egy laposabban emelkedő exponenciális görbe mentén írható le. Az egészségügyi szolgáltatások pedig ezt nem tudják követni, azok lineárisan változnak, vagyis a kettő között szakadék keletkezik. Ezt akkor „sokk-prognózisnak” neveztem. Láttuk tehát, ha nem fejlesztik sürgősen az ellátást, akkor nagy bajok lesznek és a népességfogyás is fel fog gyorsulni. Nagy vita támadt az eredmények körül, és be is zárták a tanulmányt páncélszekrénybe. Ezeket az adatokat ellenőriztem a '90-es évek közepén. Az igaz, hogy közben a spontán privatizáció miatt a munkaerő-piacon kétféle ember vesztette el munkáját, súlyos társadalmi konfliktusokat okozva, ami az egyének egészségi állapotára is hatott. A prognózisunkban leírt ellátás-szükséglet közötti rés keményen megvolt, sőt még növekedett is.

– Tehát, az egészségügyünk mai - aktuálisan is neuralgikus gondjai - már a '80-as években láthatóak voltak...

– Hogyne. A mai adatok még rosszabbak, mint amit mi előre jeleztünk. Tovább tágult az ellátás és a szükségletek közötti rés.

– Elfogadható az az érv, hogy nem állt rendelkezésre elegendő forrás?

– Mindig ezt mondják, de forrás arra van, amire akarják. Sajnos a hazai politika mindig nemzetközi érdekeket szolgált. Nem nagyon tudnék olyan példát hozni, amikor a nemzeti érdekeket helyezték előtérbe a döntéseknél.

– Ha már szóba került a politika, nem kerülhető meg a rendszerváltozással együtt járó tantervi változás. Ez hogyan zajlott a közgazdászok képzésében?

- Én is politikai gazdaságtant tanultam és sokáig tanítottam is. De szeretném hozzátenni, hogy ezt, a közgazdaságtan egyik szakmai részének tekintem. Tehát „nem kell a gyereket a fürdővízzel együtt kiönteni”, ha a tanár azt jól oktatta, akkor egy közgazdaságtani alpműveltség elsajátításához elegendő volt. Annak idején azt mondtam, hogy Marx Tőke című műve számomra nem biblia. Kaptam is érte számos megintést. Elemeztem viszont List Frigyes nemzeti közgazdaságtanát, amit nem néztek jó szemmel.
- Egy iskolának tekinthetjük a politikai gazdaságtant...
- Igen, de ha csak egy ideológiát szolgál a tanár, akkor rosszat tesz. A különböző érdekcsoportok egyébként ma is léteznek a szakmában. Visszatérve a rendszerváltozás előtti időkre, már a 70-es évek végén hozzáférhető volt Samuelson Közgazdaságtan című tankönyve, ami forradalminak tekinthető változást jelentett. Egy idő múlva pedig már hivatalos tankönyvvé is előléphetett. A '80-as évek közepén pedig megjelentek a mikro- és makroökonómiai könyvek. A közgazdaságtudomány alaptörvényei rendszeremlegesnek vagy politikától függetlennek tekinthetőek, de különböző iskolák léteznek - például a liberális, a konzervatív -, amelyekkel egy jó tanár megismerteti a hallgatókat. Ma a világon a liberális iskola uralkodott el, s ennek az a lényege: a gazdaság teljes piacosítására, ezen belül a pénzpiacra, a monetarizmusra helyezi a hangsúlyt, és azon keresztül vizsgálja a gazdaság működését. Az államnak az „éjjeli őr” szerepét szánja. Én kritikai közgazdaságtant tanítok, és arra törekszem, hogy bemutassam a különböző közgazdasági iskolákat, és ezeknek az alkalmazásával járó hatásokat. A közgazdaságtudomány a gazdasági alaptörvényeket tárja fel, s vizsgálja ezek működési folyamatát, leírja gyakorlati hatásukat. Ennek kapcsán jutunk el egy nagyon izgalmas, aktuális kérdéshez, az Európai Unióhoz. Ezt a kérdéskört a hivatalos közvélemény pozitív irányzatként fogadja el. A tanári függetlenségem ugyan lehetővé teszi, hogy bemutassam a kedvezőtlen hatásokat, de ezt a politika nyilván nem veszi jó néven. Annak ellenére, hogy egy nagy volumenű vizsgálatunkban - az Európa 2015-ben - kimutattuk, hogy az EU fel fog bomlani, mert hosszú távon működésképtelen. Ugyanúgy, mint annyi más birodalom, a történelemben.
- Az erre vonatkozó kutatások, elemzések nem nagyon ismertek.
- Van néhány elemzés, de ezek nem jelentek meg a hivatalos sajtóban. Külföldön például széles körben ismert az úgynevezett euroszeptikus iskola.
- Milyen társadalmi tapasztalatokat jelentett az a négy év, amit a politika élvonalában, a MIÉP parlamenti frakciójában töltött?
- Nagyon tanulságos időszak volt, nagy küzdelmekkel és sajnos kevés látványos eredménnyel. Az ellenzéki oldalon annál több tapasztalatot szerezhettem, amit most hasznosíthatok. Ugyanakkor ebben az időszakban elcsendesedtek az ellenem irányuló támadások. A képviselőt védi a mentelmi joga, ezért akkor megszűntek a névtelen feljelentések. A Parlamentben mindig nagyon felkészülten vettem részt a vitákban, én a saját magam „szakértője” voltam, nem volt szükségem háttéremberekre.
- Ebben az évben újraválasztották a kar dékánjává.
- Nagy többséggel nyertem meg a választást, ami nem a személyemnek volt fontos, hanem még sok munka, elvarratlan szál volt és van a kar működésével kapcsolatban, amit be kell fejezni. Sok gondot okoz a kar anyagi helyzetének megoldatlansága is, hiszen 40 százalékos volt a finanszírozottságunk 2003-ig. A kar alapításakor elhangzott ígérek sem valósultak meg. Az elmúlt évre érte el a kar az ötéves képzést, felfutó rendszerben, ami az oktatói létszám bővülésével is járt. Ez magától értetődő, hiszen a feladatok is növekedtek. Új szakokat indítottunk, új tantárgyakat honosítottunk meg, beindítottuk az egyetemi szintre hozó képzést,

ahol jelenleg 650 hallgató tanul, 11 szakon a posztgraduális oktatást és 120 hallgatóval az AIFSZ (OKJ 55) képzést. Emellett jól működik a 2001-ben akkreditált Doktori Iskola. 2001-ben az akkreditációs vizsgálaton kiváló minősítést kaptunk. Az eredményeinket még a legnagyobb ellenfeleink is elismerik.

– A selmeci hagyományok megismerése és elfogadása együtt haladt az új kar beilleszkedésével?

– Igen, ez is egy lassú folyamat. Magam is nagy hagyománytisztelő vagyok, de kölcsönösen meg kellett ismernünk egymást. Ehhez kellett ez a jó pár éves munka.

– Ez a beszélgetés október 6-án zajlik, így adódik a kérdés: a hallgatók történelmi-társadalmi ismereteit, nemzettudatát milyennek tartja?

– Ezen az egyetemen az ország más felsőoktatási intézményeihez képest jobb a hallgatók nemzettudata, magyarságtudata. Ez bizonyára azzal is összefügg, hogy - a mi karunkon is - nagyszerű tanárok ápolják ezt a szemléletet. Ennek a kisugárzásnak a hatása feltétlenül érezhető.

– A mai generációk ennek ellenére kevésbé érdeklődnek a hagyományok, a nemzeti értékek iránt, ellenben nagyon fogékonyak a praxisra, az élethez való alkalmazkodás dolgaira.

– Napjainkban sokkal erősebb a versenyszellem, a rivalizálás. A környezet erre ösztönzi őket. Ennek az amerikai értékrendnek a térhódítása, benyomulása megfigyelhető Nyugat-Európában is. Úgy tűnik, hogy a szolidaritást az egoizmus váltja fel. Ez egy eldurvult világhoz vezet, amit ráadásul át-meg átsző a korrupció.

– Ebben a versenyben az erkölcsi értékek az üzleti szellemmel szemben rendszerint alulmaradnak.

– Ezek nincsenek köszönő viszonyban sem egymással. Annak ellenére, hogy léteznek piaci etikai kódexek és versenyszabályok. A piac ugyanis nem ismeri el a szolidaritást és tiszta erkölcsiséget, s erre a helyzetre a hallgatókat is fel kell készíteni.

– Milyen tervei vannak a kar további fejlesztésére vonatkozóan?

- A hallgatók létszáma meghaladja a háromezret. A nappali tagozatos diákok mintegy kilencszázan vannak. Hat főszakirány közül választhatnak a hallgatók. Ezt át akarjuk tekinteni, újakat hozunk be, illetve a legkevésbé népszerűeket kivesszük a rendszerből. Két szakot szeretnénk akkreditáltatni: a közgazdász tanárit és a nemzetközi szakot. Ez utóbbinak lesz majd egy EU-s és egy általános szakiránya. Szeretnénk nemzetközi képzésekkel is bővíteni oktatásunkat. Nem régen kötöttünk megállapodást egy kairói egyetemmel, és működik egy kizárólagos megállapodásunk egy osztrák intézménnyel az egészségügyi minőségbiztosítási szakértők képzésére. A terveink között szerepel az idegen nyelvű képzés beindítása is. A tanárok nyelvtudása magas színvonalú, két-három nyelven adnak elő. Két évvel ezelőtt vezettük be, hogy a nappali tagozat első évfolyamán egy választható tantárgyat idegen nyelven kell hallgatni mindenkinek, és ebből kell vizsgázni. Szeretnénk külföldi hallgatókat is fogadni, és előkészületben van a Sorbonne Egyetemmel kötendő együttműködési megállapodásunk is. Fontosnak tartjuk az elcsatolt területeinken élő magyarság képzésének segítségét is: jelenleg Székelyudvarhelyen és az ungvári egyetemen építünk kapcsolatokat.

A karnak nagy szüksége van az infrastruktúra fejlesztésére is, tantermekre, oktatástechnikai eszközökre. Jelentős előrelépés, hogy meg

kaptuk az Erzsébet utcai volt Tőzsdepalota épületét, ahol már folynak az átépítési munkálatok, és hamarosan beköltözhet a teljes kar. Öröm a számunkra, hogy fejlesztési programjainkat az egyetem vezetése is

Akinek a Tőke nem volt biblia (Vivat Academia)

Írta: Adminisztrátor

2010. szeptember 16. csütörtök - Módosítás: 2010. szeptember 16. csütörtök

támogatja és segíti. **Zétényi Zoltán** Fotó: 2Z Fotó&Média